

Luz Pichel

Poeta galega.

Como é que definirías o teu traballo artístico?

Pensei: definir o traballo artístico propio vén a ser algo así como auscultarse a unha mesma e ata diagnosticar a propia enfermidade, un imposible, os médicos nunca o fan. Pronto me decatei da trampa para preguiceiras na que eu mesma me estaba metendo: quen pretenda ser artista non debería deixar de preguntarse nunca polo seu traballo. De non ser así, o pintor repetiría sempre o mesmo cadro e a poeta repetiría eternamente o mesmo poema.

As persoas que facemos poesía traballamos coa lingua como quen pinta traballa coas cores. Reflexionar sobre o noso material de traballo, a linguaxe, ten que ser tan natural na poesía como é na pintura a reflexión sobre as cores.

Quero que na miña poesía se aprecie esa reflexión, trátase dunha vontade firme de que así sexa e esta vontade foise acrecentando ao longo dos anos. Quérese mover, non repetir poema, non repetir libro. Copiar, aínda cando nos copiásemos a nós mesmas, non é crear. “Dicir” cousas diferentes non é o mesmo ca “facer” poemas diferentes, libros diferentes. Quero que o poema, a súa gramática no sentido máis amplo, a maneira de ser feito e de facer, atenda á linguaxe, ás falas, aos sons, aos corpos que as soportan. Tamén aos conflitos lingüísticos entre falantes, os hibridismos do mundo actual, os hibridismos que ocorren nas fronteiras entre linguas próximas. Todo isto pode resultar moi incómodo, polo menos para min. A poesía non ten por que ser cómoda. Quero que a través do poema se saiba de que lado estou (unha fronteira é un lado?), como pronuncio a palabra “aughá”, en que contexto poño a palabra “pan”. Importa a memoria, a colectiva; moi especialmente porque hai unha

lingua nosa e máis un mundo contido nela que non queremos borrar. Cando veño a Alén¹ (o lado de acá) falo cos meus mortos e asegúrovos que non estou tola, aínda non. Busco, busco moito e buscar dáme moito pracer. A miña poesía foise afastando cada vez máis das formas retóricas tradicionais que se seguen ensinando aos rapaces na escola en forma de listaxes por mor de afastalos da lectura e da escritura e, así, mesmo de pensar e outros praceres. Miro ao movemento L=A=N=G=U=A=G=E, miro humildemente ao Seminario Euraca, María Salgado, Ángela Segovia, Sandra Santana... Pero tamén máis lonxe: Gertrude Stein, Rosalía de Castro.

Como se establece a relación entre o poético e o político no teu traballo?

Entendo as linguas como espazos políticos fortes, onde o discurso acontece con un marcadísimo carácter performativo —no sentido pragmático do termo— hexemonías, subalternidades, exclusións, empoderamentos, homofobias, autofobias etc. Crieime nun deses espazos políticos fortes. O mundo actual é un espazo político forte, escandaloso. A quen traballe coa lingua como material artístico non lle será posible evitar entrar en relación, en colisión máis ben, con algunha desas forzas. Pode haber poetas que non se decaten desa súa posición, eu atópome entre aquelas persoas que escollen conscientemente un lugar desde onde escribir e desde alí escriben, sen pretensión pero sen inocencia. Destapar eses efectos da lingua sobre as persoas, os usos interesados por parte duns e outros, os comportamentos lingüísticos manipuladores ou ocultadores ou despectivos ou eufemísticos ou tranquilizadores etc. paréceme un bo traballo para a poesía e un comportamento político coherente coa miña vida.

Como valorizas o impacto real e a influêncía política da tua obra na sociedade?

Se acompaño pancartas na rúa o 8 de marzo, o primeiro de maio, o luns dos pensionistas etc. non me pregunto polo impacto ou pola influencia dese feito. Se trato de ser unha boa profesora, tampouco. Se crío fillas e netiños coa mellor intención de que saian persoas responsables, tampouco. Se escribo poesía, tampouco, pero a tarefa é igual de importante ca as outras e coherente con elas. Canto me gustaría influír moitísimo e cambiar o mundo! Pero sei que non é así.

Em termos de intervención política no espazo público, existen numerosos casos de creación artística de elevada ressonância. Há algún exemplo que consideres especialmente significativo na actualidade?

España abusou da poesía de contido “social”, é ben sabido. Ou non abusou senón que errou a maneira. O resultado foi un rexeitamento brutal dos contidos políticos. Algún exemplo temos hoxe na poesía que se fai chamar “poesía da conciencia” (Riechmann, Falcón...) que son ben coñecidos, gozan dunha certa resonancia. Penso que tamén teñen interese certas formas de traballar coa linguaxe retorcéndolle o colo ao cisne da lingua da poesía comunmente aceptada (que non é máis que unha poesía que se repite a si mesma) pois esa maneira de traballar implica xa unha actitude política. Dentro do sistema galego, este sería o caso de Chus Pato. Dentro do actual sistema en castelán, en España, teñen moito recoñecemento entre as novas xeracións as poetas María Salgado e Ángela Segovia.

Na tradición latinoamericana —Perú, Chile e Arxentina son os casos que eu coñezo algo mellor— xurdiu nos 90 unha poesía de forte contido político nos temas, asociada a unha firme vontade de innovación formal. Algúns exemplos, non sei se os máis recoñecidos, serían Fernanda Laguna e Martín Gambarotta (Arxentina, dúas estéticas opostas) e Yanko González (Chile).

Son estes exemplos de “grande resonancia” á altura de Rosalía de Castro, Miguel Hernández, Lorca, Gamoneda, Vallejo, Perlonguer, Nicanor Parra, Montalbetti, Juan Gelman? Non. Non o son. Haberá que deixar pasar o tempo? Non sei. Ademais, que entendemos por “grande resonancia”? Porque actualmente a resonancia está noutra parte, outro espazo “político”, chámanse *youtubers*.

Luz Pichel é uma poeta galega que escreve tanto em galego como em espanhol. Até 2007 foi professora de língua e literatura espanhola em Madrid e de 2002 a 2009, junto com Guadalupe Grande, directora do Centro de Estudios de la Poesía, da Universidad Popular “José Hierro” de San Sebastián de los Reyes. Em 2004, recebe o Premio Internacional de Poesía Juan Ramón Jiménez com *La marca de los potros* e, em 2006, o Premio Esquíu de poesía em língua galega com *Casa pechada*. Em 2013 publica uma versão pessoal desta obra em “castrapo”, a língua de contacto entre o espanhol e o galego, com o título *Cativa en su lughar*. O seu último livro de poemas foi *Tra(n)shumancias* (2015).

NOTA

---

¹ A aldeia galega onde nasceu Luz Pichel.